

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет Педагогічний

Кафедра початкової освіти та освітніх інновацій

СИЛАБУС

ВИРАЗНЕ ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Початкова освіта»
Спеціальність А3 Початкова освіта
Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від 26 серпня 2025 року.

Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Виразне читання в початковій школі
Викладач (-і)	проф. Білавич Г.В.
Контактний телефон викладача	
Е-mail викладача	ifosuhcvas@gmail.com
Формат дисципліни	Очний/заочний, курс за вибором студента
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Середа, 17.30, ауд. 704.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<u>Предмет</u> вивчення навчальної дисципліни. Сучасний учитель початкових класів має стати справжнім майстром своєї справи з належним рівнем знань і вмінь у сфері педагогічної діяльності. Необхідною умовою досягнення високої професійної підготовки, педагогічної техніки, майстерності педагога є оволодіння основами теорії і практики мистецтва слова, культури мовлення і виразного читання. Виразне читання є одним із головних засобів впливу на всебічний розвиток дітей через твори художньої літератури різних жанрів і безпосереднє слово педагога. Вивчення цього курсу передбачає підвищення у студентів рівня мовної освіти, фундаментальними складниками якої є культура мовлення та виразне читання – мистецтво відтворення змісту художнього твору засобами слова. Дисципліна «Виразне читання в початковій школі» вивчається студентами спеціальності «Початкова освіта» на першому курсі в другому семестрі. Курс передбачає розв'язання низки завдань фундаментальної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Він має міждисциплінарний характер, позаяк включає знання з культури і техніки мовлення, української мови та української літератури, теорії літератури, риторики та сценічного мистецтва тощо. Теоретична підготовка передбачає засвоєння студентами необхідних знань і здійснюється в процесі лекційних занять (12 год). Практична підготовка (18 год.) спрямована на формування в майбутніх фахівців навичок та вмінь виразно читати тексти різних жанрів, що здійснюється в процесі практичних занять. Основні поняття курсу: норми сучасної української літературної мови, культура і техніка мовлення, виразне читання, риторика, меморія, акція, мовленнєва культура, публічна промова, літературознавчий аналіз тексту, партитура твору, літературні жанри, невербальне мовлення, дихання, дикція, тембр голосу, пауза, такт, фраза, логічний наголос, художні засоби, тема, ідея, сюжет, композиція, образи твору та ін.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Мета курсу „Виразне читання в початковій школі” - набуття теоретичних знань та розвиток практичних навичок із виразного читання, основ красномовства, володіння вербальним та невербальним мовленням. Основними цілями курсу „Виразне читання в початковій школі” є такі: ефективне формування професійного мовлення студентів, розвиток мовної особистості майбутнього вчителя задля використання набутих знань у педагогічній діяльності; досконале володіння навичками виразного читання художніх творів для дітей, майстерного відтворення експресивно-емоційного змісту художніх творів, вироблення навичок впливати словом на адресатів. У процесі вивчення дисципліни Ви, шановні студенти, поглибите знання про фонетичні та акцентуаційні норми сучасної української літературної мови, літературознавство, навчально-методичне забезпечення курсів	

«Літературне читання» та «Українська мова та читання» (НУШ), дізнаєтеся про невербальне мовлення, основні риторичні закони, публічний виступ та правила його виголошення, навчитеся опановувати страх перед аудиторією, довідаєтеся про основні положення меморії як розділу класичної риторики, навчитеся майстерно читати твори різних жанрів, інсценізувати їх, володіти навичками аналізу літературного твору, робити самоаналіз власної мовленнєвої діяльності, аналізувати мовлення однокласників, молодших школярів, віднаходити мовленнєві негаразди, дізнаєтеся про культуру і техніку мовлення, навчитеся правильно керувати диханням та голосом під час читання, володіти правильною і чіткою дикцією, тембром і висотою голосу тощо. Усі ці знання та навички допоможуть опанувати риторичні навички та прийоми виразного читання, що сприятиме Вашій ефективній професійній діяльності в початковій школі, здатності впливати засобами слова на молодших школярів, формувати в них навички виразного читання, любов до рідного слова, мовленнєву культуру тощо.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.

Загальні компетентності:

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-4. Здатність працювати в команді, міжособистісної взаємодії.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові компетентності:

СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.

СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, компетентності: використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної. проектувати та реалізовувати науково-експериментальну діяльність у системі початкової освіти в широких мультидисциплінарних контекстах.

СК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

СК-13. Здатність до формування у здобувачів початкової освіти інфомедійної грамотності, критичного мислення та умінь аналізувати медійну інформацію.

СК-14. Здатність здійснювати професійну діяльність за умов регіонального освітнього середовища.

Результати навчання.

ПР-01 Організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з

молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПР-02 Управляти складною професійною діяльністю та проєктами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах.

ПР-03 Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.

ПР-04 Спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів.

ПР-06 Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.

ПР-07 Планувати та здійснювати освітній процес з урахуванням вікових, індивідуальних, особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-09 Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

ПР-12 Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування.

ПР-17 Формувати критичне мислення та інфомедійну грамотність учнів початкових класів.

ПР-18 Використовувати особливості регіонального освітнього середовища для ефективного навчання і виховання учнів початкової школи.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12/2
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18/8
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
4	Початкова освіта	2-й	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Державна мова – мова професійного спілкування	2	2	8
Тема 2. Стилi сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні. Культура усного і писемного мовлення.		2	6
Тема 3. Мова і нормативність мовлення в житті професійного комунікатора.	2	2	8

Тема 4. Орфоепічні та акцентуаційні норми сучасної української літературної мови.	2	2	8
Тема 5. Виразне читання як вид мистецтва. Засоби логіко-емоційної виразності читання.	2	4	12
Тема 6. Виразне читання художніх творів (з орієнтуванням на програму з літературного читання в початковій школі).	2	4	8
Тема 7. Публічне мовлення. Засоби вербального та невербального впливу на слухачів.	2	2	10
ЗАГ.	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни	
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Аудиторна робота – 45 балів. Тематичне тестування – 5 балів. Екзаменаційна робота – 50 балів. Виконання завдань пізніше встановленого терміну визначаються п. 5 Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти ДВНЗ “Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника” (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf Неприпустимою є невідповідна поведінка під час заняття. За умов дистанційного навчання студенти працюють з увімкненими камерами. Студент може отримати додаткові бали згідно з «Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти ДВНЗ “Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника”» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf. Рейтинг успішності студента складається з його активності на лекційних і практичних заняттях, отриманих балів за виконання самостійної роботи, письмових (тестових) та творчих робіт. Ураховується участь студентів у науково-дослідницькій роботі (підготовка тез, підготовка наукових статей, підготовка доповідей на науково-практичну конференцію, участь у роботі наукового гуртка «Мовні екологи» тощо), у позааудиторній роботі (участь в Університеті обдарованої дитини) – до 10 заохочувальних балів.
Вимоги до письмових робіт	Неприпустимі плагіат та списування, виконання завдань штучним інтелектом. Лінгвістичні норми повинні відповідати вимогам чинного «Правопису української мови». Завдання, здані із запізненням без поважної причини (офіційне звільнення з підтвердженням довідкою чи заявою), оцінюються за шкалою, нижчою на 1 рівень.

	Студент повинен, окрім теоретичних знань, демонструвати вміння їх практичного застосування, ідеться про навички усного (публічного) мовлення, риторичної культури, володіння навичками вербальної та невербальної культури. Обов'язковим для отримання допуску до іспиту є виконання самостійної роботи в повному обсязі, написання тестового контролю та відпрацювання практичних занять. При виставленні рейтингового підсумкового балу (так званий поточний контроль – 50 балів) враховується присутність студента на заняттях, його активність під час практичних занять; відсутність чи наявність плагіату під час виконання самостійної роботи, а також результати відпрацювання з пропущених із поважної причини занять. За потреби студент може отримати індивідуальні онлайн-консультації через вайбер, зум, телефонічно. Контактні дані для онлайн допомоги та консультування: ifosuhcvas@gmail.com Оцінювання протягом семестру проводиться у формі мікрОВікладання (демонстрація та аналіз навичок виразного читання, аналіз відео та аудіоматеріалів, мультимедійної презентації тощо). Усі роботи повинні бути виконані самостійно. Індивідуальні завдання, схожі між собою, а також плагіат будуть відхилені.
Семінарські заняття	-
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50% запропонованих завдань.
Підсумковий контроль	Форма контролю – залік. Форма складання - усна, письмова.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: передбачено виконання тестових завдань.

Академічна доброчесність: Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату>.

Відвідування занять: Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття, відповідно до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf)

Відвідування занять є важливим складником навчання. Очікується, що всі студенти відвідують лекції і практичні заняття курсу. Обов'язкове відпрацювання у формі: усного та письмового опитування, виконання тестів, підготовки творчих проєктів.

Студенти повинні виявити достатній рівень теоретичних знань з пропущеної теми, а також показати вміння їх практичного застосування. Відпрацювання пропущених занять відбувається у формі індивідуальної бесіди під час годин, відведених на консультування студентів. Якщо студенти претендують на позитивну оцінку,

необхідно виявляти активність і комунікабельність на кожному занятті, бути готовим до імпровізації та творчості.

Неформальна освіта: Перезарахування результатів передбачене згідно з «[Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»](https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/02/neformalna_osvita.pdf) https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/02/neformalna_osvita.pdf

5 балів за пройдений курс. Нарахування додаткових балів (10 балів) здійснюється за умови активної участі студента в позааудиторній роботі: виступи на конференціях, підготовка до друку статті, робота в науковому гуртку «Мовні екологи», здобуття неформальної освіти, участь в Університеті обдарованої дитини тощо. Максимальна кількість додаткових балів – 10.

8. Рекомендована література

Бабич Н. Основи культури мовлення. Львів: Світ, 1991. 287 с.

Білавич Г. Основи ораторського мистецтва. Івано-Франківськ : НАІР, 2020. 175 с. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/>

Білавич Г., Головачук Н. Формування культури усного мовлення молодших школярів на уроках української мови та в позаурочній діяльності. Івано-Франківськ: ПП „ТУР-ІНТЕЛЕКТ”, 2018. 180 с. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/>

Білавич Г. Формування мовленнєвої обізнаності майбутніх педагогів. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : ПП «ТУР-ІНТЕЛЕКТ», 2014. 60 с.

Білавич Г., Лисечко Т., Стамбульська Т. Наголошуймо правильно! Івано-Франківськ, 2013. 135 с.

Білавич Г., Лисечко Т., Стамбульська Т. Говорімо українською мовою правильно! Івано-Франківськ, 2012. 60 с.

Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення. Київ: Ліра, 2007. 240 с.

Коваленко С. Сучасна риторика. Навчально-практичний посібник. Тернопіль, 2007. 180 с.

Культура мови : від теорії до практики : монографія / Л. Струганець, О. Бобесюк, О. Веремчук та ін. ; [за ред. Л. Струганець]. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. 216 с.

Олійник Г. А. Виразне читання. Основи теорії. Посібник для вчителів. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. 224 с.

Олійник О., Шинкарук В. Культура мовлення: Навчальний посібник. Київ: Кондор, 2008. 296 с.

Пасинок В. Г. Основи культури мовлення. Навчальний посібник. Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2012. 184 с.

Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Львів : Сполом, 2001. 223 с.

Струганець Л. В. Культура мови. Словник термінів. Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2000. 88 с.

Сагач Г. Риторика. Київ, 2000. 506 с.

Томан І. Мистецтво говорити. Київ, 1998. 293 с.

Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: модульний курс: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2007. 823 с.

Білавич Г., Савчук Б., Багрій М. Формування мовленнєвого етикету особистості як педагогічна проблема. Наступність у реформуванні системи освіти в гірському регіоні України: Монографія / За наук. ред. д. п. н. Оліяр М.П.; Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ: Супрун В. П., 2021. С. 148-161.

Bilavych H. V., Perchyk M. V., Pavlyuk A. M., Pylypiv M. A., Ozarko V. R., Kondrat M. Ya. Theoretical and practical aspects of the formation of speech ecology of a junior student as a national-linguistic personality. *Prospektive globale wissenschaftliche Trends '2021 / Prospective global scientific trends' 2021».European Science. Karlsruhe, 2021. С. 78-86.*

Білавич Г.В., Савчук Б.П., Власій О.О. Використання ІКТ у початковій школі як засіб створення екологічно мовного простору для молодших школярів. *Гірська школа в умовах реформування системи освіти: компетентнісний вектор. Монографія* / За науковою редакцією д.п.н. М.П. Оліяр. Івано-Франківськ, 2019. С. 171-181.

Білавич Г. Мовленнєва обізнаність майбутніх педагогів як провідна умова формування мовної особистості в початковій школі. *Формування мовної особистості молодшого школяра: Колективна наукова монографія* / За наук. ред. д.п.н., проф. Т.М.Котик. Івано-Франківськ : НАІР, 2018. С. 212-239.

Білавич Г.В., Багрій М.А., Данилюк Т.П. Підвищення загальнокультурного рівня майбутніх педагогів засобами літератури рідного краю. *Гірська школа в умовах реформування системи освіти: компетентнісний вектор. Монографія* / За науковою редакцією д.п.н. М.П. Оліяр. Івано-Франківськ, 2018. С. 171-181.

Білавич Г. В. Сучасна українська мова з практикумом (Фонетика. Фонологія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Морфеміка. Словотвір): Навчально-методичний посібник для студентів 1-го курсу спеціальності «Початкова освіта». Івано-Франківськ: ПП „ТУР-ІНТЕЛЕКТ”, 2021. 370 с.

Білавич Г., Вацеба В. Як формувати мовленнєвий етикет молодших школярів? Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 160 с. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/>

Викладач: **Білавич Г.В.**, професор кафедри початкової освіти та освітніх інновацій.